

Z lesa do lesa

Dřevořez , dřevoryt a linoryt inspirovaný Šumavou

4. 9. – 31. 10. 2015

Kurátoři výstavy Pavel Piekar, Karel Skalický, Michal Lazorčík

Vernisáž 3.9. v 15:00 v budově zámku v Klenové, Klenová 1

Hudební doprovod Šárka Petříková – housle, Michal Sedláček – housle

Po vernisáži se bude promítat autorský film Tomáše Hausera Očarovaná Šumava podle motivu romaneta Josefa Váchala.

Výstava je otevřena do soboty 31.10.2015

V září : út – ne, 9:00 – 12:00, 12:30 – 17:00 hod.

V říjnu : út – ne, 10:00 – 12:00, 12:30 – 16:00 hod.

www.gkk.cz

Z lesa do lesa

Dřevořez , dřevoryt a linoryt inspirovaný Šumavou

Romantismus konce 18. století přinesl do světa umění několik do té doby nepříliš zobrazovaných témat. Zavedl nás také až do té doby nepřístupných hor s tématem osamělého umělce, který odhodlaně čelí v této divoké krajině živlům přírody, a s tématem okouzleného poutníka, který se v úžasu pohroužil do ticha a krásy hlubokého lesa. Od té doby se lesní interiéry stejně jako pohledy z nepřístupných vrcholů hor staly součástí umění a jsou tam podnes. O století později umělci, nadšenci a první turisté objevili Šumavu – místo doposud málo přístupné, neproniknutelné, sloužící především jako zásobárna dřeva a k drsné obživě. I když se od té doby situace zcela změnila a duše přírody úpí pod nápořem turistů v autech, na kolech a přes zimu na běžkách, tato místa si stále zachovávají částečně svá tajemství a svoji neproniknutelnost. Stále se tu můžete ztratit v neproniknutelném lese a vnímat silné působení krajiny – pokud v tichu a sami okouzleně bloudíte sem a tam. Tato krajina má ještě jednu magickou moc. Díky svému bezprostřednímu působení probouzí touhu se umělecky zmocnit tohoto zážitku, a to nejenom v těch, kteří se výtvarným zobrazením stále zabývají, ale také v těch, kteří až zde procitnou a začnou tvořit také. Výběr této výstavy určily dvě základní linie. Výběr techniky a výběr autorů, kteří se Šumavou – z vnitřních důvodů – intenzivně zabývají, ale veřejnosti nejsou příliš známí. Technika je dána samotným charakterem hor – zdejší stromy umožnily vznik zpracování dřeva, a tím pádem poskytly i materiál – desky na rytí do dřeva, materiál na výrobu tiskařského papíru a také na výrobu přírodního linolea. Dřevořez a dřevoryt je pro první období zobrazení Šumavy charakteristický, první dřevorytové reprodukce z těchto hor se objevují v obrázkových časopisech od druhé poloviny 19. století, kdy čtenářům, například Zlaté Prahy, začaly přibližovat a objevovat tento kus krajiny. Tuto techniku proslavil v první polovině 20. století Josef Váchal se svojí monumentální Šumavou umírající a romantickou, ale stejně oblíbená byla i u jiných autorů. V současnosti dřevoryt nahradil linoryt. Galerie Klatovy / Klenová jako

jediná v České republice pořádá od roku 2002 každým rokem sympozium linorytu, kde systematicky mapuje současnou scénu, a vybudovala si také kvalitní sbírku autorů, kteří se touto technikou zabývají. Všichni vystavující prošli na Klenové tímto sympoziem a na všechny má krajina Šumavy hluboký vliv. Tomáš Hauser by se pravděpodobně nestal grafikem, kdyby nezačal žít na Šumavě a nepodlehł její uhrančivé moci – právě on je silným příkladem toho, jak tato krajina dokáže probudit doposud skrytou tvůrčí energii. Šumava je také součástí většiny grafik Milli Janatkové za posledních pět let. Joachim Beruschka se v pravidelných intervalech ztrácí městu i lidem, nikdo neví, kde se přesně pohybuje, ale když se vrátí, vytvoří nové linoryty lesních interiérů. Láďa Sýkora se na Šumavu přistěhoval již v devadesátých letech, svůj osud spojil pracovně s touto galerií, a i když jeho tématem je také jižní krajina, klíčové jsou jeho náměty odsud, kde to zná nejlépe. Pro Zbyňka Hrabu a Pavla Piekara je tento kraj místem, kam se z velkého města stále vracejí a znovu se snaží zobrazit to, co je tak mocně přitahuje. Krajina Šumavy se neustále mění. Z pohledu romantika odchovaného přelomem 19. a 20. století – s ohledem na množství nových cest a cyklistů v přilbách a barevných oblecích – bohužel k horšímu. Ale stále je v ní dost míst, kde je možno být sám, a mnoho hlubokých lesů, kde lze cítit přírodní energii stvoření. Výstava je poctou této energii.

Pavel Piekar, květen 2015

Od dřeva k linu, ale stále lesem

Výtvarná cesta šumavským lesem nebyla rozhodně nikdy u jednotlivých umělců-grafiků stejná, často také nevedla právě přímo, ale značně se klikatila. Někteří z nich se na Šumavě narodili, prožili dětství, vyrostli a žili zde po celý svůj život, další sem dočasně nebo trvale zavály služební nebo jiné povinnosti, jiní do šumavských končin naopak jen výletně zajížděli za hledáním toho nejlepšího krajinného motivu. Do jakési možností výstavní mapy nám tak proniká velké množství postav charakterově, umělecky i myšlenkově zcela rozdílných. Někde na počátku šumavské grafické cesty by měl být nejspíše vybudován pomníček všestranně nadané Pavlíně ze Schwarzenbergu (1774–1810), jejíž kouzelné romantické lepty zachytily nejednu šumavskou končinu. Nicméně nás při této výstavě zajímá pouze technika dřevorytu a dřevořezu, posléze pronásledovaná, dostižená a předebraná svojí náhražkou – linorytem a linořezem – a to plně důstojnou, kromě jiného umožňující zvětšení formátů, usnadnění a zrychlení práce. Role stočeného linolea navíc evokuje pokrácený kmen stromu – poleno, jeho

tloušťka zase sílu jeho letokruhů, takže i skrze rozdílnost se dopravujeme k jisté podobnosti. Pavlína a její lepty mají však smůlu. Při pátrání po nejstarším šumavském dřevorytu pravděpodobně zbloudíme a zcela se ztratíme ve svém vlastním nevědění. Nicméně nebudeme mnoho chybovat, když se zaměříme na různé xylografické reprodukce pronikající na stránky různých obrázkových časopisů v 60. letech 19. století (Květy, Světozor, Zlatá Praha) a jejich kmenové autory, mezi kterými je bezesporu potřeba zmínit dřevorytce Františka Chalupu (1828–1887), který byl autorem nejedné partie ze Šumavy i Pošumaví. Nesmíme zde opomenout ani malíře lesa Julia Mařáka (1832–1899), jehož grafickou doménou byly ale především lepty. Větší množství šumavských grafiků přinesl až začátek 20. století, velké zásluhy na tom měla grafická speciálka profesora Maxmiliána Švabinského (1873–1962), nicméně řada dřevorytců kráčela zcela vlastními grafickými pěšinami – expresivní grafický solitér, mystik a knihtiskař Josef Váchal (1884–1969). Rovněž mnoho samouků se vypracovalo k značně osobitému výrazu – venkovský učitel a průkopník jihočeské avantgardy Josef Bartuška (1898–1963). U řady výtvarníků však byla grafika pouze

okrajovým kouskem jejich tvorby – Václav Polívka (1896–1969). S přibývajícími křížky dvacátého století dřevo přenechávalo stále více grafického prostoru právě linoleu.

Věkovitý Boubín je zase uvězněný v mracích. Šumavu šlehají tisíce kapek. Rozmokvaná mizející krajina. Potok hledající cestu vzrostlou smrčinou, po dešti rozdivočelá vodoteč někde pod Světlou horou, přechetné pramínky a kaluže. Voda běží lesem. A zase se ztrácí v prchlivosti chvíle. Stejně jako nebyli z jednoho těsta všichni grafici, tak nebyl stejný ani jejich les, který zachycovali – dlouhodobě i chvilkově, cíleně i nahodile. Jistá nutná podobnost kráčela neustále ruku v ruce se sterými rozmanitostmi. Záleželo nejenom na ročním období a počasí, ale především na konkrétním místě. Šumava je přece hodně rozložitá paní. Některé lokality byly umělci zachycovány opakovaně, ale jiné zůstaly zcela nedotknuty. Skromně myslíme i na listí a jehličí. Od hledání romantického neprostupného pralesa a zbytků původní přírody, kde vládou jen přírodní živly a lesní démoni (Josef Váchal, František Kobliha) se dostaneme až k lesu čistě hospodářskému – užitkovému, ve kterém žijí a pracují lidé – dřevorubci, hajní atd., s jasně sociálním podtextem (Alois Moravec, Josef Krejsa). Někdy může být les pouze figurální stafáží pro kdysi slavné trosky šumavských hradů či jiné památky (Hans Foschum, Josef Krejsa, Anna Macková). Důraz na jednotlivé stromy, dílčí lesní partie a průhledy (Josef Řeřicha, Arno Nauman) je u jiných naopak nahrazen širokým panoramatickým pohledem (Karel Štěch, Alois Moravec). Zatímco ve většině případů je dřevorytec zcela za scénou (Josef Řeřicha, František Michl, Arno Nauman), jindy na grafickou plochu směle proniká, třeba jako poutník – turista (Josef Váchal). Pojďme raději všechny ty lesy poznat osobně.

Karel Skalický